



## Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA MANUELA KAMPOSA SANČESA-BORDONAS [MANUEL CAMPOS  
SÁNCHEZ-BORDONA]  
SECINĀJUMI,  
sniegti 2019. gada 6. jūnijā<sup>1</sup>

**Lieta C-233/18**

**Zubair Haqbin  
pret**

***Federaal agentschap voor de opvang van asielzoekers***

(*Arbeidshof te Brussel* (Briseles Darba lietu apelācijas tiesa, Beļģija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Patvēruma politika – Direktīva 2013/33/ES – Standarti starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšanai – 20. pants – Uzņemšanas materiālo nosacījumu pasliktināšana vai atteikšana – Sankcijas par nopietniem izmitināšanas centra noteikumu pārkāpumiem vai par īpaši vardarbīgu uzvedību – Vardarbība, ko istenojis nepilngadīgais bez pavadības – Valsts tiesiskais regulējums, ar ko paredz pagaidu izslēgšanu no tiesību saņemt materiālu atbalstu piemērošanas – Saderība – Eiropas Savienības Pamattiesību harta

### I. Ievads

1. Ar prejudiciālajiem jautājumiem *arbeidshof te Brussel* (Briseles Darba lietu apelācijas tiesa, Beļģija) lūdz Tiesu precizēt Direktīvas 2013/33/ES<sup>2</sup> 20. panta 4. punkta noteikumu nozīmi, lai noteiktu, vai un, ja jā, kādā kārtībā dalībvalsts var izslēgt no tiesību uz uzņemšanas materiālajiem nosacījumiem piemērošanas nepilngadīgo bez pavadības tādēļ, ka viņš ir nopietni pārkāpis izmitināšanas centra noteikumus vai ir izrādījis īpaši vardarbīgu uzvedību.

2. Šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu jāskata tāda strīda kontekstā, kurā iesaistīts *Zubair Haqbin*, Afganistānas valstspiederīgais, nepilngadīgais bez pavadības, un *Federaal Agentschap voor de opvang van asielzoekers* (Federālā patvēruma meklētāju uzņemšanas aģentūra, Beļģija)<sup>3</sup>. Ņemot vērā *Z. Haqbin* vardarbīgās uzvedības smaguma pakāpi, *Fedasil* piemēroja viņam sankciju, nosakot pagaidu izslēgšanu no uzņemšanas materiālo nosacījumu piemērošanas. Šī sankcija nozīmēja, ka viņš tika izslēgts ne tikai no uzņemšanas struktūras, bet arī no visu ar to saistīto pakalpojumu saņemšanas.

<sup>1</sup> Oriģinālvaloda – franču.

<sup>2</sup> Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (2013. gada 26. jūnijs), ar ko nosaka standartus starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšanai (OV 2013, L 180, 96. lpp.). Eiropas Komisija ierosināja pārstrādāt šo direktīvu, izstrādājot savu priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai, ar ko nosaka standartus starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšanai (COM(2016) 465 *final*).

<sup>3</sup> Turpmāk tekstā – “*Fedasil*”.

3. Saistībā ar 2012. gada 27. septembra spriedumu *Cimade* un *GISTI*<sup>4</sup> un 2014. gada 27. februāra spriedumu *Saciri* u.c.<sup>5</sup> Tiesai tiek lūgts precizēt, kādā kārtībā uzņemšanas dalībvalsts uzņemas rūpes par starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju<sup>6</sup>, ja tas ir nepilngadīgais bez pavadības, kura uzvedības dēļ tika apdraudēts uzņemšanas struktūras personāls un citi iemītnieki.

## II. Atbilstošās tiesību normas

### A. Savienības tiesības

4. Saskaņā ar Direktīvas 2013/33 1. pantu tās mērķis ir noteikt standartus pieteikuma iesniedzēju uzņemšanai dalībvalstīs.

5. Minētās direktīvas 9., 14., 25. un 35. apsvērumā ir noteikts:

“(9) Piemērojot šo direktīvu, dalībvalstīm būtu jātiecas nodrošināt pilnīgu atbilstību principiem par bērna interesēm un ģimenes vienotību saskaņā ar attiecīgi Eiropas Savienības Pamattiesību hartu [7], Apvienoto Nāciju Organizācijas 1989. gada Konvenciju par bērna tiesībām [8] un [..] Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvenciju [9].

[..]

(14) To personu uzņemšanai, kurām ir īpašas uzņemšanas vajadzības, vajadzētu būt valsts iestāžu galvenajām rūpēm, lai nodrošinātu, ka šāda uzņemšana ir izstrādāta tā, lai apmierinātu viņu īpašas uzņemšanas vajadzības.

[..]

(25) Uzņemšanas sistēmas ļaunprātīgas izmantošanas iespējas jāierobežo, nosakot apstākļus, kuros uzņemšanas materiālos nosacījumus pieteikuma iesniedzējiem var pasliktināt vai atteikt, vienlaikus nodrošinot cilvēka cieņu dzīves līmeni visiem pieteikuma iesniedzējiem.

[..]

(35) Šī direktīva respektē pamattiesības un ievēro principus, kas jo īpaši atzīti [Hartā]. Šī direktīva īpaši cenšas pilnībā respektēt cilvēka cieņu un veicināt [Hartas] 1., 4., 6., 7., 18., 21., 24. un 47. panta piemērošanu, un tā ir attiecīgi jāīsteno.”

6. Minētās direktīvas 2. pantā “Definīcijas” ir noteikts:

“Šajā direktīvā ir šādas definīcijas:

[..]

d) “nepilngadīgais” ir trešās valsts valstspiederīgais vai bezvalstnieks, kas jaunāks par 18 gadiem;

4 C-179/11, EU:C:2012:594.

5 C-79/13, EU:C:2014:103.

6 Turpmāk tekstā – “pieteikuma iesniedzējs”.

7 Turpmāk tekstā – “Harta”.

8 Ko pieņēma Apvienoto Nāciju organizācijas Ģenerālā asambleja 1989. gada 20. novembrī ar Rezolūciju 44/25 un kas stājās spēkā 1990. gada 2. septembrī.

9 Parakstīta Romā 1950. gada 4. novembrī, turpmāk tekstā – “ECPAK”.

- e) “nepilngadīgais bez pavadības” ir nepilngadīgais, kas ieradies dalībvalstu teritorijā bez tādu pieaugušo pavadības, kuri ir par viņu atbildīgi saskaņā ar attiecīgās dalībvalsts tiesību aktiem vai praksi, kamēr šāda persona nav par viņu uzņēmusies aizgādību; tas ietver nepilngadīgo, kas palicis bez pavadības pēc ierašanās dalībvalstīs;
- f) “uzņemšanas nosacījumi” ir pasākumu kopums, ko dalībvalstis garantē pieteikuma iesniedzējiem saskaņā ar šo direktīvu;
- g) “uzņemšanas materiālie nosacījumi” ir uzņemšanas nosacījumi, kas ietver mājokli, pārtiku un apģērbu, kurus nodrošina natūrā vai kā finansiālus pabalstus vai talonus, vai kā šo trīs iespēju kombināciju, un dienasnaudu;

[..]

- i) “izmitināšanas centrs” ir vieta, kura ir izmantota kā kopīgs mājoklis pieteikuma iesniedzējiem;

[..].”

7. Direktīvas 2013/33 17. panta “Vispārīgie uzņemšanas materiālie nosacījumi un veselības aprūpe” 2. punktā ir noteikts:

“Dalībvalstis nodrošina, ka uzņemšanas materiālie nosacījumi sniedz pieteikuma iesniedzējiem atbilstošu dzīves līmeni, kas nodrošina viņu uzturēšanos un aizsargā viņu fizisko un garīgo veselību.

Dalībvalstis nodrošina, ka mazāk aizsargātām personām saskaņā ar 21. pantu, kā arī attiecībā uz minēto personu situāciju, kuras ir aizturētas, ir nodrošināts nepieciešamais dzīves līmenis īpašajā situācijā.”

8. Šīs direktīvas 20. pants, kas ir vienīgais noteikums III nodaļā “Uzņemšanas materiālo nosacījumu pasliktināšana vai atteikšana”, ir formulēts šādi:

“1. Dalībvalstis var pasliktināt vai – ārkārtas un pienācīgi pamatotos gadījumos – atteikt uzņemšanas materiālos nosacījumus, ja pieteikuma iesniedzējs:

- a) atstāj dzīvesvietu, ko viņam noteikusi kompetentā iestāde, par to nepaziņojot šādai iestādei vai, ja tas ir prasīts, bez atļaujas; vai
- b) nepilda pienākumus par deklarēšanu vai informācijas sniegšanu vai saprātīgā termiņā, kas noteikts attiecīgās valsts tiesību aktos, neierodas uz personīgām intervijām attiecībā uz patvēruma procedūru; vai
- c) ir iesniedzis turpmāku pieteikumu, kā definēts [Eiropas Parlamenta un Padomes] Direktīvas 2013/32/ES [(2013. gada 26. jūnijs) par kopējām procedūrām starptautiskās aizsardzības statusa piešķiršanai un atņemšanai<sup>10</sup>] 2. panta q) punktā.

[..]

2. Dalībvalstis var arī pasliktināt uzņemšanas materiālos nosacījumus, ja tās var konstatēt, ka pieteikuma iesniedzējs bez pamatota iemesla nav iesniedzis starptautiskās aizsardzības pieteikumu praktiski iespējami īsākajā laikā pēc ierašanās attiecīgajā dalībvalstī.

<sup>10</sup> OV 2013, L 180, 60. lpp.

3. Dalībvalstis var pasliktināt vai atteikt uzņemšanas materiālos nosacījumus, ja pieteikuma iesniedzējs ir slēpis finansiālus līdzekļus un tādēļ nelikumīgi saņēmis pabalstu saistībā ar uzņemšanas materiālajiem nosacījumiem.

4. Dalībvalstis var noteikt sankcijas par nopietniem izmitināšanas centru noteikumu pārkāpumiem, kā arī par [īpaši] vardarbīgu uzvedību.

5. Lēmumus par uzņemšanas materiālo nosacījumu pasliktināšanu vai atteikšanu vai šā panta 1., 2., 3. un 4. punktā noteiktajām sankcijām pieņem individuāli, objektīvi un taisnīgi, paskaidrojot iemeslus. Lēmumu pamatā ir attiecīgās personas īpašā situācija, jo sevišķi attiecībā uz 21. pantā noteiktajām personām, ņemot vērā proporcionalitātes principu. Dalībvalstis jebkurā gadījumā nodrošina medicīnisko palīdzību saskaņā ar 19. pantu un nodrošina cilvēka cienīgu dzīves līmeni visiem pieteikuma iesniedzējiem.

6. Dalībvalstis nodrošina, lai uzņemšanas materiālos nosacījumus nepasliktina vai neatteic līdz lēmuma pieņemšanai saskaņā ar 5. punktu.”

9. Direktīvas 2013/33 IV nodaļa “Noteikumi attiecībā uz mazāk aizsargātām personām” ietver tostarp tās 21.–24. pantu.

10. Šīs direktīvas 21. pantā “Vispārīgs princips” ir noteikts, ka dalībvalstis savos valsts tiesību aktos, ar kuriem īsteno šo direktīvu, ņem vērā mazāk aizsargātu personu, tostarp nepilngadīgo un nepilngadīgo bez pavadības, īpašās vajadzības.

11. Direktīvas 2013/33 22. panta “Mazāk aizsargātu personu īpašo uzņemšanas vajadzību izvērtējums” 1. punkta trešajā daļā un 3. punktā ir noteikts:

“Dalībvalstis nodrošina, ka atbalstā, ko sniedz pieteikuma iesniedzējiem ar īpašām uzņemšanas vajadzībām saskaņā ar šo direktīvu, viņu īpašās uzņemšanas vajadzības tiek ņemtas vērā visu laiku, kamēr ilgst patvēruma procedūra, un nodrošina viņu situācijas atbilstošu pārraudzību.

[..]

3. Tikai mazāk aizsargātas personas saskaņā ar 21. pantu var uzskatīt par personām ar īpašām uzņemšanas vajadzībām, un tādēļ tās var saņemt īpašu atbalstu, kas paredzēts šajā direktīvā.”

12. Šīs direktīvas 23. pantā, kas attiecas uz nepilngadīgajiem, ir noteikts:

“1. Īstenojot šīs direktīvas noteikumus attiecībā uz nepilngadīgajiem, dalībvalstis pirmām kārtām ņem vērā bērna intereses. [..]

2. Izvērtējot bērna intereses, dalībvalstis īpaši ņem vērā šādus faktorus:

[..]

b) nepilngadīgā labklājību un sociālo attīstību, īpaši ņemot vērā nepilngadīgā izcelsmi;

c) drošuma un drošības apsvērumus, jo īpaši, ja iespējams, ka nepilngadīgais ir cilvēku tirdzniecības upuris;

[..].”

13. Minētās direktīvas 24. panta, kas attiecas uz nepilngadīgajiem bez pavadības, 2. punktā ir paredzēts:

“Nepilngadīgos bez pavadības, kas sagatavo starptautiskās aizsardzības pieteikumu, no brīža, kad viņi uzņemti teritorijā, līdz brīdim, kad viņiem jāatstāj dalībvalsts teritorija, kurā sagatavots starptautiskās aizsardzības pieteikums vai kur to izskata, izmitina:

[..]

c) izmitināšanas centros, kur ir īpaši apstākļi nepilngadīgajiem;

d) citās izmitināšanas vietās, kas piemērotas nepilngadīgajiem.

[..]”

### **B. Beļģijas tiesības**

14. 2007. gada 12. janvāra *wet betreffende de opvang van asielzoekers en van bepaalde andere categorieën van vreemdelingen* (Likums par patvēruma meklētāju un dažu citu ārvalstnieku kategoriju uzņemšanu)<sup>11</sup> pamatlietas faktu rašanās laikā vēl nebija grozīts, lai transponētu Direktīvu 2013/33.

15. Saskaņā ar Uzņemšanas likuma 2. panta 6. punktu materiālais atbalsts ir definēts kā “atbalsts, ko piešķir [*Fedasil*] vai partneris uzņemšanas struktūrā un kas konkrēti ietver izmitināšanu, ēdināšanu, apģērbu, medicīnisko, sociālo un psiholoģisko palīdzību un dienasnaudas piešķiršanu. Tas ietver arī piekļuvi juridiskajai palīdzībai, piekļuvi tādiem pakalpojumiem kā tulkošana un mācības, kā arī piekļuvi brīvprātīgas atgriešanās programmai.

16. Šī likuma 3. panta pirmajā daļā ir noteikts, ka “jebkuram patvēruma meklētājam ir tiesības uz uzņemšanu, kas viņam ļauj dzīvot cilvēka cienīgu dzīvi”.

17. Minētā likuma 5. pantā ir precizēts, ka, “neierobežojot III sadaļas III daļas noteikumus par kārtības pasākumiem un sankcijām [..], šajā likumā noteikto materiālo atbalstu nekādā gadījumā nedrīkst atteikt”.

18. Uzņemšanas likuma III sadaļas III daļas “Kārtības pasākumi un sankcijas” 45. pantā ir noteikts:

“Uzņemamai personai, ja tā nopietni pārkāpj normas un vispārīgos darbības noteikumus, ko piemēro uzņemšanas struktūrā, var piemērot sankciju, kas paredzēta 19. pantā. Izvēloties sankciju, tiek ņemts vērā pārkāpuma veids un smaguma pakāpe, kā arī konkrētie apstākļi, kādos tas notika.

Var piemērot tikai šādas sankcijas:

[..]

7° pagaidu izslēgšana no tiesību uz materiālā atbalsta saņemšanu piemērošanas uzņemšanas struktūrā, kuras ilgums nepārsniedz vienu mēnesi.

Sankcijas nosaka uzņemšanas struktūras direktors vai atbildīgā persona. Sankcija, kas minēta 7.° punkta otrajā daļā, ir jāapstiprina [*Fedasil*] ģenerāldirektoram trīs darba dienu laikā no dienas, kad uzņemšanas struktūras direktors vai atbildīgā persona ir noteikusi sodu. Ja šajā laikā apstiprinājums nav noticis, sankcija par pagaidu izslēgšanu no tiesību piemērošanas automātiski tiek atcelta.

<sup>11</sup> *Belgisch Staatsblad*, 2007. gada 7. maijs, 24027. lpp., turpmāk tekstā – “Uzņemšanas likums”.

Iestāde, kas ir piemērojusi sankcijas, var tās samazināt vai atcelt to piemērošanas laikā.

Lēmums par sankcijas piemērošanu tiek pieņemts objektīvi un taisnīgi, norādot pamatojumu.

Neierobežojot 7.<sup>o</sup> punkta otrajā daļā minēto sankciju, sankcijas piemērošana nekādā gadījumā nevar izraisīt materiālā atbalsta, kas piešķirts atbilstoši šim likumam, pilnīgu atteikšanu un piekļuves medicīnas aprūpei samazināšanu. 7.<sup>o</sup> punkta otrajā daļā minētā sankcija personai, uz kuru tā attiecas, liedz iespēju izmantot jebkuru citu uzņemšanas pakalpojumu veidu, izņemot piekļuvi medicīnas aprūpei, kas minēta likuma 24. un 25. pantā.

7.<sup>o</sup> punkta otrajā daļā minēto sankciju var piemērot tikai tad, ja ir noticis ļoti nopietns uzņemšanas struktūras iekšējo kārtības noteikumu pārkāpums, apdraudot uzņemšanas struktūras personālu vai citus iemītniekus, vai radot būtisku risku drošībai vai sabiedriskās kārtības ievērošanai uzņemšanas struktūrā.

Persona, kurai ir noteikta pagaidu izslēgšana [no tiesību piemērošanas], pirms sankcijas piemērošanas ir jāuzklausā.

[..]”

### III. Pamatlietas faktiskie apstākļi un prejudiciālie jautājumi

#### A. Faktiskie apstākļi

19. 2015. gada 23. decembrī *Z. Haqbin*, Afganistānas valstspiederīgais, iesniedza Beļģijas iestādēm starptautiskās aizsardzības pieteikumu kā nepilngadīgais bez pavadības. Viņš tika secīgi uzņemts Suņī [*Sugny*] un Brūhemas [*Broechem*] (Beļģija) uzņemšanas centros, un saskaņā ar piemērojamiem valsts tiesību aktiem viņam tika iecelts “aizbildnis”, kas atbild par viņa pārstāvēšanu un sniedz viņam palīdzību<sup>12</sup>.

20. 2016. gada 18. aprīlī *Z. Haqbin* Brūhemas uzņemšanas centrā piedalījās vardarbības aktos, kuros bija iesaistīti dažādas etniskās izcelsmes iemītnieki. Policija viņam piemēroja administratīvo arestu, un viņš tika atbrīvots 2016. gada 19. aprīlī. Tajā pašā dienā uzņemšanas centra direktors nolēma piemērot *Z. Haqbin* disciplinārsodu, kas paredzēts Uzņemšanas likuma 45. pantā<sup>13</sup>. Šis sods ietver nepilngadīgā pagaidu izslēgšanu ne tikai no uzņemšanas centra, bet arī no visu ar to saistīto pakalpojumu saņemšanas, piemēram, ēdināšanas, apģērba nodrošināšanas, nodarbību saņemšanas, un, izņemot steidzamu medicīnisko palīdzību, medicīnas, sociālās un psiholoģiskās aprūpes pārtraukšanu.

21. 2016. gada 21. aprīlī *Fedasil* ģenerāldirektors šo lēmumu apstiprināja saskaņā ar piemērojamiem valsts tiesību aktiem.

<sup>12</sup> Kā ir precizējusi Beļģijas valdība tiesas sēdē, aizbildnis ir uzskatāms par “pārstāvi” Direktīvas 2013/33 2. panta j) punkta nozīmē.

<sup>13</sup> Saskaņā ar Uzņemšanas likuma 45. panta septīto daļu sankciju par pagaidu izslēgšanu no izmitināšanas centra var piemērot tikai tad, ja ir noticis ļoti nopietns uzņemšanas struktūras iekšējo kārtības noteikumu pārkāpums, apdraudot uzņemšanas struktūras personālu vai citus iemītniekus vai radot būtisku risku drošībai vai sabiedriskās kārtības ievērošanai uzņemšanas struktūrā. *Grondwettelijk Hof* (Konstitucionālā tiesa, Beļģija) 2011. gada 27. jūlija spriedumā Nr. 135/2011 apstiprināja šīs tiesību normas likumību, uzskatot, ka paredzētā sankcija nav nesamērīga ar valsts likumdevēja likumīgo mērķi un būtiski nesamazina aizsardzības limeni sociālās palīdzības jomā (skat. it īpaši minētā sprieduma B.18.1. punktu un nākamos punktus). Šajā ziņā *Grondwettelijk Hof* (Konstitucionālā tiesa) norādīja, ka saskaņā ar šo tiesību aktu sagatavošanas darbiem “šis ārkārtas pasākums [ir] jāpieņem tikai tad, ja ir konstatēts, ka citi pasākumi, kas mazāk ierobežo uzņemamās personas tiesības un brīvības (jo īpaši attiecībā uz cilvēka cieņu), nav ļāvuši vai neļauj īstenot sasniedzamo mērķi, proti, nodrošināt drošu uzņemšanu visiem centra iemītniekiem”.



22. No iesniedzējtiesas nolēmuma izriet, ka attiecīgā persona naktis no 2016. gada 19. aprīļa līdz 21. aprīlim un naktis no 2016. gada 24. aprīļa līdz 1. maijam pavadīja Maksimiliāna [*Maximilien*] parkā Briselē. Šajā laikposmā, [konkrēti] 2016. gada 25. aprīlī *Z. Haqbin* aizbildnis iesniedza *arbeidsrechtbank te Antwerpen* (Antverpenes Darba lietu tiesa, Beļģija) prasības pieteikumu, lai panāktu izslēgšanas pasākuma apturēšanu<sup>14</sup>. Šis pieteikums tika noraidīts steidzamības neesamības dēļ, jo *Z. Haqbin* nevarēja pierādīt, ka viņš ir bezpajumtnieks.

23. 2016. gada 4. maijā *Z. Haqbin* tika uzņemts Pūlkapelas [*Poelcapelle*] uzņemšanas centrā (Beļģija).

24. Ar 2016. gada 5. jūlija prasības pieteikumu *Z. Haqbin* aizbildnis *Nederlandstalige arbeidsrechtbank Brussel* (Briseles Darba lietu tiesa, kurā tiesvedība noris holandiešu valodā, Beļģija) apstrīdēja lēmumus, ar kuriem *Z. Haqbin* tika izslēgts no Brühemas uzņemšanas centra. Šis aizbildnis uzskatīja, ka šādos apstākļos periodā, kurā attiecīgā persona bija izslēgta no uzņemšanas, *Fedasil* bija pienākums tai nodrošināt uzņemšanu vai paredzēt garantijas attiecībā uz cilvēka cieņas ievērošanu, un lūdza atlīdzināt morālo kaitējumu viena euro apmērā.

25. Ar 2017. gada 21. februāra spriedumu *Nederlandstalige arbeidsrechtbank Brussel* (Briseles Darba lietu tiesa, kurā tiesvedība noris holandiešu valodā) šo prasības pieteikumu noraidīja kā nepamatotu, jo uzskatīja, ka *Z. Haqbin* lūdz atlīdzināt morālo kaitējumu, kura pastāvēšana neesot pierādīta.

26. 2017. gada 27. martā aizbildnis ar apelācijas sūdzību pārsūdzēja šo spriedumu iesniedzējtiesā.

### **B. Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pamatojums**

27. Pirmkārt, iesniedzējtiesa jautā, vai saskaņā ar Direktīvas 2013/33 20. panta 4. punktu dalībvalsts var atteikt vai ierobežot uzņemšanas materiālos nosacījumus nopietnu izmitināšanas centra noteikumu pārkāpumu vai īpaši vardarbīgas uzvedības gadījumā. Šajā ziņā tā atsaucas uz atzinumu, ko sniegusi kontaktkomiteja, kas izveidota, lai palīdzētu dalībvalstīm transponēt Direktīvu 2013/33<sup>15</sup>, kā arī uz Apvienoto Nāciju organizācijas Augstā komisāra bēgļu jautājumos pausto viedokli<sup>16</sup>. Tie uzskata, ka Direktīvas 2013/33 20. panta 1.–3. punktā ir paredzēts izsmelošs uzņemšanas materiālo nosacījumu pasliktināšanas vai atteikšanas iemeslu saraksts, savukārt šīs direktīvas 20. panta 4. punktā ir noteiktas cita veida sankcijas. Iesniedzējtiesa arī atsaucas uz *Raad van State* (Valsts padome, Beļģija) atzinumu, saskaņā ar kuru šāda interpretācija nav vienīgā iespējamā, ņemot vērā minētās direktīvas 20. panta 4.–6. punkta formulējumu un kopsakaru<sup>17</sup>.

28. Otrkārt, iesniedzējtiesa jautā, kādi pasākumi konkrēti ir jāveic kompetentajai valsts iestādei, lai nodrošinātu cilvēka cienīgu dzīves līmeni Direktīvas 2013/33/ES 20. panta 5. un 6. punkta izpratnē visiem pieteikuma iesniedzējiem, tostarp pieteikuma iesniedzējam, kas uz laiku ir izslēgts no uzņemšanas centra.

14 *Arbeidsrechtbank* (Darba lietu tiesa, Beļģija) kompetencē ir izskatīt sūdzības par uzņemamo personu tiesību, kas garantētas Uzņemšanas likuma II un III sadaļā, pārkāpumiem, saskaņā ar *gerechtelijk wetboek* (Tiesu kodekss) 580. panta 8.° punkta f) apakšpunktu, kā arī lemt par šajās sadaļās paredzēto administratīvo sodu piemērošanu saskaņā ar Tiesu kodeksa 583. panta pirmo daļu.

15 Kontaktkomiteja "Uzņemšanas nosacījumu direktīva" (2013/33/EK). 2013. gada 12. septembra sanāksmē šī kontaktkomiteja esot uzskatījusi, ka Direktīvas 2013/33 20. panta 1.–3. punktā ir paredzēts izsmelošs uzņemšanas materiālo nosacījumu pasliktināšanas vai atteikšanas iemeslu saraksts, savukārt šīs direktīvas 20. panta 4. punktā ir noteiktas cita veida sankcijas.

16 Turpmāk tekstā – "UNHCR". UNHCR komentāri par likumprojektu, kura rezultātā tika pieņemts 2016. gada 6. jūlija *wet tot wijziging van 12 januari 2007 betreffende de opvang van asielzoekers en van bepaalde andere categorieën van vreemdelingen* (Likums, ar ko groza 2007. gada 12. janvāra Likumu par patvēruma meklētāju un dažu citu ārvalstnieku kategoriju uzņemšanu) (*Belgisch Staatsblad*, 2016. gada 5. augusts, 47647. lpp.), ko pieņēma, lai daļēji transponētu Direktīvu 2013/33, pieejami šādā tīmekļa vietnē: <https://www.refworld.org/docid/5746b44b4.html>, un kuros UNHCR piekrit minētās kontaktkomitejas paustajam viedoklim.

17 2016. gada 27. aprīļa atzinums Nr. 59.196/4.

29. Iesniedzējtiesa noraida *Fedasil* argumentus, saskaņā ar kuriem aizbildņa atbildība ir pietiekama šā pienākuma izpildei. Pamatojoties uz valsts tiesību aktiem par aizbildniecību pār nepilngadīgajiem ārvalstniekiem bez pavadības, iesniedzējtiesa norāda, ka aizbildnim nav likumiska pienākuma pašam nodrošināt nepilngadīgā bez pavadības uzņemšanu, un nepiekrīt, ka šis aizbildnis ir pieļāvis bezdarbību<sup>18</sup>.

30. Turpretī iesniedzējtiesa pauž šaubas par pasākumiem, kas jāīsteno kompetentajai valsts iestādei. Tā norāda, ka saskaņā ar likumprojekta<sup>19</sup>, kura rezultātā tika pieņemts 2016. gada 6. jūlija likums<sup>20</sup>, ar kuru groza 2007. gada 12. janvāra Likumu par patvēruma meklētāju un dažu citu ārvalstnieku kategoriju uzņemšanu, pamatojuma izklāstu šāds pienākums būtu izpildīts, ja *Fedasil* savam lēmumam par izslēgšanu būtu pievienojis sarakstu ar uzņemšanas iestādēm bezpajumtniekiem, kurās pieteikuma iesniedzējs varētu vērsties. Tikai gadījumā, ja tiktu pierādīts, ka pieteikuma iesniedzējs faktiski nespēj izmantot šīs infrastruktūras, *Fedasil* būtu pienākums *a posteriori* rast alternatīvu risinājumu.

31. Iesniedzējtiesa jautā, vai šāda procedūra ļauj izpildīt Direktīvas 2013/33 20. panta 5. punktā noteikto pienākumu vai arī šī pienākuma izpilde nozīmē, ka kompetentajai valsts iestādei ir jānodrošina izmitināšana pirms pieteikuma iesniedzēja izslēgšanas no uzņemšanas struktūras.

32. Treškārt, ja Tiesa uzskatītu, ka Direktīvas 2013/33 20. panta 4. punktā minētās sankcijas var konkretizēties kā izslēgšana no tiesību uz uzņemšanas materiālajiem nosacījumiem piemērošanas, iesniedzējtiesa jautā, vai, skatot kopsakarā šīs direktīvas 20. panta 5. punktu, 21.–23. pantu, kā arī 24. panta 2. punktu, šādas sankcijas var piemērot nepilngadīgajam – jo īpaši nepilngadīgajam bez pavadības. Šajā pašā kontekstā tā piebilst, ka rodas arī jautājums par to, vai šīs sankcijas, kas piemērotas nepilngadīgajiem, ir saderīgas ar Hartas 1., 3., 4. un 24. pantu, kas minēti šīs direktīvas 35. apsvērumā<sup>21</sup>.

### C. Prejudiciālie jautājumi

33. Tādēļ *arbeidshof te Brussel* (Briseles Darba lietu apelācijas tiesa) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

“1) Vai Direktīvas [2013/33] 20. panta 1.–3. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tajos izsmēļoši ir reglamentēti gadījumi, kad var tikt pasliktināti vai atteikti uzņemšanas materiālie nosacījumi? Vai arī no [šīs direktīvas] 20. panta 4. un 5. punkta izriet, ka tiesības uz uzņemšanas materiālo nosacījumu piemērošanu var tikt arī atteiktas kā sankcija par nopietniem izmitināšanas centru noteikumu pārkāpumiem un par īpaši vardarbīgu uzvedību?

2) Vai [minētās direktīvas] 20. panta 5. un 6. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka dalībvalstīm pirms lēmuma par uzņemšanas materiālo nosacījumu pasliktināšanu vai atteikšanu vai sankciju pieņemšanas saistībā ar šiem lēmumiem ir jāveic nepieciešamie pasākumi, lai nodrošinātu tiesības uz cilvēka cienīgu dzīves līmeni izslēgšanas [no tiesību piemērošanas] laikposmā? Vai arī šīs tiesību

18 Aizbildņa pienākumi ir noteikti 2002. gada 24. decembra *Programmawet* (Programmlikums) (*Belgisch Staatsblad*, 2002. gada 31. decembris, 58686. lpp.). It īpaši ir jāatsaucas uz šī likuma XIII sadaļas 6. nodaļas “Nepilngadīgu ārvalstnieku bez pavadības aizbildniecība” 9.–13. pantu. Šie tiesību akti ir papildināti ar noteikumiem, kas izklāstīti, pirmkārt, 2003. gada 22. decembra *Koninklijk besluit tot uitvoering van Titel XIII, Hoofdstuk 6 “Voogdij over niet-begeleide minderjarige vreemdelingen” van de programmawet van 24 december 2002* (Karaļa dekrēts, ar ko izpilda 2002. gada 24. decembra programmlikuma XIII sadaļas 6. nodaļu “Nepilngadīgu ārvalstnieku bez pavadības aizbildniecība” (*Belgisch Staatsblad*, 2004. gada 29. janvāris, 5538. lpp.), kā arī, otrkārt, 2013. gada 2. decembra vispārējās pamatnostādņēs nepilngadīgu ārvalstnieku bez pavadības aizbildņiem, kas ir pieejamas tīmekļa vietnē: [https://justice.belgium.be/sites/default/files/directives\\_generales\\_pour\\_tuteurs\\_-\\_02\\_12\\_2013.pdf](https://justice.belgium.be/sites/default/files/directives_generales_pour_tuteurs_-_02_12_2013.pdf) (skat. it īpaši šo pamatnostādņu 2.8. punkta 66)–73) apakšpunktu).

19 Beļģijas Pārstāvju palātas 2016. gada 18. maija *wetsontwerp tot wijziging van de wet van 12 januari 2007 betreffende de opvang van asielzoekers en van bepaalde andere categorieën van vreemdelingen* (Likumprojekts, ar kuru groza 2007. gada 12. janvāra Likumu par patvēruma meklētāju un dažu citu ārvalstnieku kategoriju uzņemšanu) (*Doc 54*, 1839/001).

20 Minēts 16. zemsvītras piezīmē.

21 Es norādu, ka Direktīvas 2013/33 35. apsvērumā ir atsauce uz Hartas 1., 4., 6., 7., 18., 21., 24. un 47. pantu.



normas var tikt ievērotas pēc lēmuma par uzņemšanas materiālo nosacījumu pasliktināšanu vai atteikšanu, pārbaudot, vai personai, attiecībā uz kuru ir ticis pieņemts lēmums, tiek nodrošināts cilvēka cienīgs dzīves līmenis, un vajadzības gadījumā šajā brīdī veicot korektīvus pasākumus?

- 3) Vai [Direktīvas 2013/33] 20. panta 4., 5. un 6. punkts, lasot tos kopā ar [tās] 14., 21., 22., 23. un 24. pantu, kā arī [Hartas] 1., 3., 4. un 24. pantu, ir jāinterpretē tādējādi, ka pasākumu vai sankciju, kas paredz pagaidu (vai galīgu) izslēgšanu no tiesībām uz uzņemšanas materiālajiem nosacījumiem piemērošanas, var piemērot nepilngadīgajam – īpaši nepilngadīgajam bez pavadības?”

#### IV. Vērtējums

34. Iesniedzējtiesa jautā Tiesai par Direktīvas 2013/33 20. pantā paredzēto noteikumu tvērumu, ja pieteikuma iesniedzējs nopietni pārkāpj izmitināšanas centra noteikumus vai izrāda īpaši vardarbīgu uzvedību. Pirmais un otrais prejudiciālais jautājums attiecas uz attieksmi pret jebkuru pieteikuma iesniedzēju neatkarīgi no viņa vecuma un situācijas, bet trešais prejudiciālais jautājums ir konkrētāks un specifiski attiecas uz *Z. Haqbin*, proti, nepilngadīgā bez pavadības, situāciju.

35. Es uzskatu, ka šie jautājumi jārisina tikai attiecībā uz nepilngadīgā bez pavadības situāciju. Proti, pamatlieta vispirms jau attiecas uz kārtību, kādā nepilngadīgais bez pavadības tiek uzņemts dalībvalstī. Tādas personas situācijā ir nepieciešama īpaša aizsardzība un piemēroti uzņemšanas pasākumi, un tādēļ Direktīvas 2013/33 20. panta interpretācija ir balstīta uz kopsakaru ne tikai starp šīs direktīvas īpašajiem noteikumiem, bet arī Hartas noteikumiem<sup>22</sup>.

36. Tādēļ es ierosinu izvērtēt šos jautājumus, pievēršot uzmanību nepilngadīgā bez pavadības īpašajai situācijai.

##### A. Par pirmo prejudiciālo jautājumu

37. Ar pirmo un trešo prejudiciālo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā jautā Tiesai, vai Direktīvas 2013/33 20. panta 4. punktam ir pretrunā valsts tiesību akti, ar kuriem tiek atļauts izslēgt no tiesību uz uzņemšanas materiālajiem nosacījumiem piemērošanas nepilngadīgo bez pavadības tādēļ, ka viņš ir nopietni pārkāpis izmitināšanas centra, kurā viņš ir uzņemts, noteikumus vai ir izrādījis īpaši vardarbīgu uzvedību.

38. Iesniedzējtiesa uzdod jautājumu par to “piemērojamo sankciju” būtību un apjomu, ko uzņemšanas dalībvalsts var piemērot, pamatojoties uz šīs direktīvas 20. panta 4. punktu.

39. Lai atbildētu uz šo jautājumu, ir jāapraksta minētās direktīvas 20. panta formulējums un struktūra, kā arī šīs tiesību normas mērķis.

<sup>22</sup> Šajā nozīmē skat. Komisijas 2017. gada 12. aprīļa paziņojumu Eiropas Parlamentam un Padomei “Bērnu migrantu aizsardzība” (COM(2017) 211 *final*), kā arī Eiropas Patvēruma atbalsta biroja vadlīnijas par uzņemšanas apstākļiem: praktiskie standarti un rādītāji, 2016. gada septembris (pieejami tīmekļa vietnē: <https://www.easo.europa.eu/sites/default/files/Guidance-on-ReceptionConditions-FR.pdf>), un par nepilngadīgo bez pavadības uzņemšanas apstākļiem: praktiskie standarti un rādītāji, 2018. gada decembris (pieejami tīmekļa vietnē: <https://www.easo.europa.eu/sites/default/files/Guidance-on%20reception-%20conditions-%20for-unaccompanied-children.pdf>).

*1. Direktīvas 2013/33 20. panta formulējums, struktūra un mērķis*

40. Direktīvas 2013/33 20. panta 4. punktā minēto “piemērojamo sankciju” būtība un apjoms rada šaubas, jo šī panta virsraksts ir “Uzņemšanas materiālo nosacījumu pasliktināšana vai atteikšana” un tas ir vienīgais pants III nodaļā, kurai ir tāds pats virsraksts. Tomēr minētā noteikuma 4. punkta formulējums skaidri atšķiras no iepriekšējos punktos lietotā formulējuma, jo Savienības likumdevējs nav skaidri norādījis, ka uzņemšanas dalībvalsts var ierobežot vai atteikt uzņemšanas materiālos nosacījumus. Tajā ir vien precizēts, ka dalībvalstis “var noteikt [piemērojamās] sankcijas” par nopietniem izmitināšanas centru noteikumu pārkāpumiem vai par īpaši vardarbīgu uzvedību.

41. Šis formulējums un rīcības brīvība, ko tas nozīmē uzņemšanas dalībvalstij, ir attaisnoti, ņemot vērā Savienības likumdevēja norādīto iemeslu būtību.

42. Pretēji Direktīvas 2013/33 20. panta 1.–3. punktā minētajiem iemesliem “nopietni izmitināšanas centru noteikumu pārkāpumi” un “[īpaši] vardarbīga uzvedība” attiecas uz nodarījumiem, kas var ne tikai traucēt kārtību un drošību uzņemšanas struktūrā, bet var būt arī noziedzīgs nodarījums. Savienības likumdevējs tādējādi atsaucas uz nodarījumiem, kuru būtību un smaguma pakāpi var novērtēt tikai kompetentās valsts iestādes, ņemot vērā uzņemošās dalībvalsts normatīvos aktus. Likumdevējs atsaucas arī uz nodarījumiem, kuru gadījumā saskaņā ar šajā valstī pastāvošo valsts tiesību sistēmu un piemērojamajiem tiesību aktiem tiks īstenots tāds pasākums vai disciplinārsods, administratīvs sods vai kriminālsods, kas var pārsniegt uzņemšanas materiālo nosacījumu pasliktināšanu vai atteikšanu.

43. Tādējādi, pretēji Direktīvas 2013/33 20. panta 1.–3. punktā noteiktajiem iemesliem, šī noteikuma 4. punktā minētā iemesla sakarā ir jāatzīst uzņemšanas dalībvalsts rīcības brīvība. Šī rīcības brīvība konkrētajai valstij ļauj novērtēt, cik lielā mērā, ņemot vērā nodarījuma būtību un smaguma pakāpi, ir jāsoda pieteikuma iesniedzējs, kurš ir nopietni pārkāpis izmitināšanas centra noteikumus vai uzvedies īpaši vardarbīgi. Šī rīcības brīvība uzņemšanas dalībvalstij ļauj arī ņemt vērā konkrētos apstākļus, kādos tika izdarīts attiecīgais nodarījums, kā arī nodarījuma autora vecumu, situāciju un īpašās vajadzības.

44. Tomēr rīcības brīvība, kas valstij ir šajā ziņā, ir ierobežota.

45. Pirmkārt, uzņemšanas dalībvalstij ir jāievēro pamattiesības, kā tas izriet no Direktīvas 2013/33 35. apsvēruma. Līdz ar to šīs direktīvas 20. pants ir jāaplūko un jāinterpretē kopsakarā ar cilvēka cieņas un bērna tiesību ievērošanu, kas paredzētas attiecīgi Hartas 1. un 24. pantā.

46. Otrkārt, uzņemšanas dalībvalstij ir jāizpilda pienākumi, kas noteikti minētās direktīvas 20. panta 5. un 6. punktā.

47. Saskaņā ar Direktīvas 2013/33 20. panta 5. punktu lēmumam, ar kuru pasliktina vai atsaka uzņemšanas materiālos nosacījumus, vai sankcijai, ko var piemērot par izmitināšanas centra noteikumu nopietnu pārkāpumu vai par īpaši vardarbīgu uzvedību, ir jāatbilst vairākām materiālām un formālām prasībām.

48. Pirmkārt, šis lēmums vai sankcija ir jāpieņem objektīvi un taisnīgi, norādot pamatojumu.

49. Otrkārt, tam ir jābūt samērīgam, un tas jāpieņem pēc individuāla izvērtējuma, ņemot vērā īpašo situāciju un mazāk aizsargāto personu īpašās vajadzības.

50. Gadījumā, ja nodarījuma autors ir nepilngadīgais bez pavadības, uzņemšanas dalībvalstij ir pienākums ņemt vērā bērna prioritārās intereses, kā tas noteikts Direktīvas 2013/33<sup>23</sup> 23. pantā un Hartas 24. panta 2. punktā. It īpaši dalībvalstij ir pienācīgi jāņem vērā nepilngadīgā labklājība un sociālā attīstība, kā arī apsvērumi par viņa drošumu un drošību, sevišķi, ja nepastāv iespēja, ka par viņu uzņemsies atbildību tāda persona, kas īsteno aizgādību. Tai turklāt jānodrošina, lai piemērotā sankcija nelaupītu nepilngadīgajam garantijas attiecībā uz viņa interešu aizsardzību un viņa īpašo vajadzību apmierināšanu.

51. Tādējādi šie noteikumi paredz, ka gadījumos, kad nepilngadīgā bez pavadības uzvedība liecina, ka viņa izglītības vai attīstības apstākļi ir apdraudēti, uzņemšanas dalībvalstij ir pienākums izmantot bērnu aizsardzības vispārējo tiesību mehānismus, lai organizētu viņa vajadzībām atbilstošu aprūpi. Manā skatījumā, šis mehānisms ir nepieciešams, ja runa ir par nepilngadīgo bez pavadības, kurš ir īpaši neaizsargāta persona dažkārt ilgstošās un mokpīlās migrācijas dēļ, kā arī viņa nedrošās situācijas dēļ saistībā ar ģimenes atbalsta un paša resursu trūkumu.

52. Visbeidzot, treškārt, Direktīvas 2013/33 20. panta 5. punktā ir precizēts, ka lēmumam par uzņemšanas materiālo nosacījumu pasliktināšanu vai atteikšanu vai piemērojamai sankcijai “jebkurā gadījumā” ir jānodrošina piekļuve medicīniskai palīdzībai un jāgarantē cilvēka cienīgs dzīves līmenis visiem pieteikuma iesniedzējiem.

53. Šā noteikuma mērķis ir nodrošināt pieteikuma iesniedzēja nepārtrauktu un cieņpilnu aprūpi pēc tam, kad uzņemšanas dalībvalsts ir piemērojusi sankciju<sup>24</sup>.

54. Šāda aprūpe ir pamatota, jo šādas sankcijas piemērošana nenozīmē, ka tiesības uz uzņemšanu ir likumīgi beigušās. Kamēr nepilngadīgajam ir atļauts palikt uzņemšanas dalībvalsts teritorijā, kamēr tiek izskatīts viņa pieteikums<sup>25</sup>, un ar nosacījumu, ka viņam nav līdzekļu, lai apmierinātu savas pamatvajadzības<sup>26</sup>, šai valstij ir jānodrošina apstākļi, kas viņam ļauj piekļūt veselības aprūpei un dzīvot cilvēka cienīgu dzīvi<sup>27</sup>. Pat ja Savienības likumdevējs neprecizē pasākumus, kas uzņemšanas dalībvalstij konkrēti ir jāīsteno, lai nodrošinātu cilvēka cienīgu dzīves līmeni, šiem pasākumiem ir jāaptver visbūtiskākās tiesības laikā, kad pieteikuma iesniedzējam nav ienākumu avota, proti, iespēja nodrošināt sev mājokli, pārtiku un apģērbu<sup>28</sup>.

55. Saskaņā ar Direktīvas 2013/33 35. apsvērumu minētās direktīvas 20. panta 5. punktā minēto principu pamato tas, ka minētajā direktīvā ir ievērotas pamattiesības un tās mērķis ir it īpaši nodrošināt cilvēka cieņas pilnīgu ievērošanu.

56. Šī principa mērķis ir nodrošināt pieteikuma iesniedzēja efektīvu aizsardzību uzņemšanas dalībvalsts teritorijā, tādējādi samazinot atstumtības risku, ar ko saskaras pieteikuma iesniedzējs, un “otrrreizējas plūsmas” risku, kas viņam varētu likties vilinoša<sup>29</sup>.

23 Skat. arī šīs direktīvas 9., 14. un 22. apsvērumu.

24 Šis princips izriet no Direktīvas 2013/33 11. un 25. apsvēruma.

25 Šajā ziņā skat. Direktīvas 2013/32 9. panta noteikumus.

26 Šajā ziņā skat. Direktīvas 2013/33 17. panta 2. un 3. punktu.

27 Šajā ziņā skat. 2014. gada 18. decembra spriedumu *Abdida* (C-562/13, EU:C:2014:2453, 59.–62. punkts) par to, kā interpretēt Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2008/115/EK (2008. gada 16. decembris) par kopīgiem standartiem un procedūrām dalībvalstīs attiecībā uz to trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu, kas dalībvalstī uzturas nelikumīgi (OV 2008, L 348, 98. lpp.), 14. pantu, – kurā Tiesa nosprieda, ka attiecīgajai dalībvalstij ir pienākums iespēju robežās apmierināt trešās valsts valstspiederīgā, kas ir saslimis ar smagu slimību, pamatvajadzības, gaidot izraidīšanu, ja viņam pašam nav līdzekļu šo vajadzību apmierināšanai.

28 Šajā ziņā skat. spriedumu, 2019. gada 19. marts, *Jawo* (C-163/17, EU:C:2019:218, 92. punkts), kurā Tiesa nosprieda, ka viselementārākās vajadzības ir pārtikas ieguve, iespēja nomazgāties un atrast dzīvesvietu.

29 Šajā ziņā skat. Direktīvas 2013/33 12. apsvērumu.

57. Minētā principa ievērošana ļauj pieteikuma iesniedzējam īstenot savas patvēruma tiesības un piedalīties sava starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanas procedūrā saskaņā ar tiesībām, kas viņam ir atzītas, un pienākumiem, kas viņam jāpilda, atbilstoši Direktīvai 2011/95/ES<sup>30</sup> un Direktīvai 2013/32. Šīs tiesības zaudētu savu faktisko iedarbību un šie pienākumi zaudētu savu lietderīgo iedarbību, ja papildus tiem netiktu nepārtraukti apmierinātas pieteikuma iesniedzēja pamatvajadzības. Šī vajadzību apmierināšana ļauj arī uzņemšanas dalībvalstij veikt starptautiskās aizsardzības pieteikuma rūpīgu pārbaudi, jo, neraugoties uz piemēroto sankciju, šī valsts var noteikt pieteikuma iesniedzēja atrašanās vietu, lai viņam paziņotu par dažādām pavēstēm un sanāksmēm<sup>31</sup>.

58. Direktīvas 2013/33 20. panta 5. punktā minēto principu papildina minētās direktīvas 20. panta 6. punktā paredzētie procesuālie noteikumi, kuru apjomu es izklāstīšu, izskatot otro prejudiciālo jautājumu.

59. Ņemot vērā iepriekš minēto, tagad ir jāapsver jautājums par to, vai un, ja jā, tad kādā kārtībā uzņemšanas dalībvalsts var pasludināt uzņemšanas materiālo nosacījumu pasliktināšanu vai atteikšanu tādos apstākļos kā pamatlīetā.

## *2. Direktīvas 2013/33 20. panta 4. punkta kontekstā piemērojamo pasākumu būtība*

### *a) Uzņemšanas materiālo nosacījumu atteikšanas nozīme un apjoms Direktīvas 2013/33 20. panta 1. un 3. punkta kontekstā*

60. Materiālo uzņemšanas nosacījumu atteikšana ir lēmums, ko Savienības likumdevējs ir stingri paredzējis Direktīvas 2013/33 20. pantā, jo šāda lēmuma rezultātā pieteikuma iesniedzējam, kurš ir pilnībā atkarīgs no valsts atbalsta, tiek liegta iespēja atrast dzīvesvietu, apgādāt sevi ar pārtiku, apgērbu un saņemt dienasnaudu, kas viņam pienākas<sup>32</sup>.

61. Savienības likumdevējs atļauj uzņemšanas dalībvalstij pieņemt šādu lēmumu divos gadījumos.

62. Pirmais gadījums ir minēts Direktīvas 2013/33 20. panta 1. punktā un attiecas uz situāciju, kad tiesības tiek izmantotas ļaunprātīgi. Atteikšanu var īstenot ārkārtas un pienācīgi pamatotos gadījumos, ja pieteikuma iesniedzējs nepilda pienākumus, kas viņam jāpilda, lai viņa starptautiskās aizsardzības pieteikums tiktu izskatīts, jo viņš ir atstājis viņam noteikto dzīvesvietu vai nav ieradies iestādēs, vai arī pieteikuma iesniedzējs ir iesniedzis turpmāku pieteikumu ar vienīgu nolūku izmantot uzņemšanas nosacījumus.

63. Otrais gadījums ir minēts Direktīvas 2013/33 20. panta 3. punktā un attiecas uz situāciju, kad pieteikuma iesniedzējs ir slēpis finansiālus līdzekļus un faktiski var pats apmierināt savas pamatvajadzības. Šis noteikums ir jālasa kopsakarā ar šīs direktīvas 17. panta 3. punktu, kurā ir precizēts, ka uzņemšanas dalībvalsts var nodrošināt visus vai daļu no uzņemšanas materiālajiem nosacījumiem un veselības aprūpi ar noteikumu, ka pieteikuma iesniedzējam pašam nav pietiekamu līdzekļu, lai nodrošinātu savam veselības stāvoklim atbilstošu dzīves līmeni un savu uzturēšanos.

64. Tādējādi Savienības likumdevējs ir rīkojies piesardzīgi, runājot par gadījumiem, kuros uzņemšanas dalībvalsts var atteikt uzņemšanas materiālos nosacījumus.

30 Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (2011. gada 13. decembris) par standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kvalificētu kā starptautiskās aizsardzības saņēmējus, par bēgļu vai personu, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, vienotu statusu, un par piešķirtās aizsardzības saturu (OV 2011, L 337, 9. lpp.).

31 Turklāt tieši, lai nodrošinātu starptautiskās aizsardzības pieteikuma ātru un efektīvu apstrādi, Direktīvas 2013/33 7. panta 2. punktā ir ļauts uzņemšanas dalībvalstij izlemt jautājumu par viņa dzīvesvietu.

32 Ja materiālie uzņemšanas nosacījumi tiek īstenoti finansiāla pabalsta veidā, tad to atteikšana nozīmē šī pabalsta izmaksas pārtraukšanu.

65. Tāda pati piesardzība būtu jāpielieto Direktīvas 2013/33 20. panta 4. punkta ietvaros, ciktāl, pretēji abiem iepriekš minētajiem gadījumiem, pieteikuma iesniedzējam *a priori* joprojām ir tiesības uz uzņemšanu un viņam nav resursu, lai apmierinātu savas pamatvajadzības. Tādēļ minētie apstākļi pamato materiālo uzņemšanas nosacījumu atteikšanas pasākuma iekļaušanu stingros nosacījumos, ņemot vērā ne tikai izdarītā nodarījuma smaguma pakāpi, bet arī nepilngadīgā bez pavadības vecumu, situāciju un īpašās vajadzības.

*b) Uzņemšanas materiālo nosacījumu atteikšanas nozīme un apjoms Direktīvas 2013/33 20. panta 4. punkta kontekstā*

66. Ikvienam pieteikuma iesniedzējam ir pienākumi pret dalībvalsti, kurā viņš lūdz starptautisko aizsardzību. Šie pienākumi tostarp nozīmē, ka viņam ir jāievēro šīs valsts normatīvie akti un ka viņam ir jāpilda visi pasākumi, kuru mērķis ir uzturēt drošību un sabiedrisko kārtību<sup>33</sup>. Tādējādi ir likumīgi, ka uzņemšanas dalībvalsts īsteno pasākumus, lai garantētu uzņemšanas centra personāla un iemītnieku fizisko un morālo drošību, jo īpaši gadījumā, kad veiktais nodarījums rada būtisku risku viņu drošībai un sabiedriskās kārtības ievērošanai minētajā struktūrā.

67. Šis nodarījums izraisa sankcijas piemērošanu, bet tas jo īpaši liecina par nepieciešamību organizēt aprūpi, kas ir atšķirīga no tās, kura tiek piedāvāta uzņemšanas ietvaros, it sevišķi, ja veiktais nodarījums ir vardarbīgs un atkārtots. Neatkarīgi no tā, kāda ir attiecīgā nepilngadīgā situācija un izdarītā nodarījuma smaguma pakāpe, viņa nepilngadība attaisno viņa aizsardzību.

68. Materiālo uzņemšanas nosacījumu pasliktināšana var būt pasākums, kas nav pielāgots šī nepilngadīgā situācijai vai neatbilst viņa īpašajām vajadzībām<sup>34</sup>.

69. Šo nosacījumu pielāgošana var arī izrādīties nepiemērots pasākums. Noteikumi, kas šajā ziņā paredzēti Direktīvas 2013/33 18. panta 9. punkta a) apakšpunktā<sup>35</sup> kopsakarā ar tiem, kas paredzēti 22. panta 1. un 3. punktā<sup>36</sup>, ir paredzēti galvenokārt personām, kas var būt mazāk aizsargātas sava stāvokļa dēļ, piemēram, grūtniecēm, personām, kas cieš no smagām slimībām vai garīgās veselības traucējumiem, vai izvarošanas vai cilvēku tirdzniecības upuriem. Manuprāt, šie noteikumi nav piemērojami nepilngadīgajam bez pavadības, attiecībā uz kuru, ņemot vērā viņa vairākkārtējās vardarbības izpausmes, var pieņemt, ka viņa izglītības vai attīstības apstākļi ir apdraudēti.

70. Šādos apstākļos materiālo uzņemšanas nosacījumu atteikšana ir lēmums, kas var būt nepieciešams, ciktāl uz nepilngadīgo bez pavadības ir jāattiecināta tāda aprūpe, kas, ņemot vērā tās īstenošanai nepieciešamos resursus un mērķus, kurus ar to jāsasniedz, nevar ietilpt Direktīvā 2013/33 paredzētā uzņemšanas režīmā ietvarā.

71. Tāpēc lēmumu par sākotnēji piešķirto materiālo nosacījumu atteikšanu var pieņemt tikai tad, ja paralēli šim atteikumam notiek vēršanās atbalsta dienestos un/vai tiesu iestādēs, kas atbild par bērnu aizsardzību. Pēdējie minētie ir vispiemērotākie, lai novērtētu šī nepilngadīgā īpašās vajadzības, tostarp uzdotot veikt palīdzības pasākumus, ko īsteno kvalificēti darbinieki piemērotas izmitināšanas ietvaros.

33 Šajā ziņā skat. *UNHCR* viedokli, kurš izklāstīts tā komentāros, kas minēti šo secinājumu 16. zemsvītras piezīmē (<https://www.refworld.org/docid/5746b44b4.html>, 20. punkts).

34 Beļģijā, kur materiālā palīdzība aptver daudz plašāku pakalpojumu klāstu nekā Direktīvā 2013/33 noteiktie uzņemšanas materiālie nosacījumi, šī pasliktināšana var attiekties uz piekļuvi atsevišķiem pakalpojumiem. Uzņemšanas likuma 45. pants tādējādi ļauj *Fedasil* ierobežot piekļuvi atsevišķiem pakalpojumiem vai uz laiku arī pārtraukt dienasnaudas izmaksu vai samazināt tās apmēru. Šī sankcija attiecas uz tādiem nodarījumiem, kuru smaguma pakāpe ir mazāka nekā pārkāpumiem šajā lietā.

35 Saskaņā ar šo noteikumu uzņemšanas dalībvalsts izņēmuma kārtā un pienācīgi pamatotos gadījumos var noteikt atšķirīgu kārtību saistībā ar uzņemšanas materiālajiem nosacījumiem, ja ir nepieciešams novērtēt mazāk aizsargātas personas īpašās vajadzības.

36 Piemērojot šo noteikumu, uzņemšanas dalībvalstij ir pienākums atbilstoši pārraudzīt pieteikuma iesniedzēja situāciju un ņemt vērā viņa īpašās vajadzības, ja par tām kļūst zināms patvēruma procedūras vēlākā posmā, lai piešķirtu viņam īpašu palīdzību.



72. Šī analīzes tabula ir piemērojama *a fortiori* tad, ja nodarījums, kas izdarīts, pārkāpjot uzņemšanas dalībvalsts normatīvos aktus, ir noziedzīgs nodarījums. Likumpārkāpuma vai noziedzīga nodarījuma izdarīšana *ipso facto* nozīmē, ka notiek vēršanās tiesu iestādēs, kas atbild par bērnu aizsardzību, kā arī nepilngadīgais tiek ievietots vai ieslodzīts piemērotā struktūrā, un vienlaicīgi viņam tiek atteikti uzņemšanas materiālie nosacījumi. Šī atteikšana šajā gadījumā notiek kriminālprocesa ietvaros, kurā var tikt nodrošinātas visas nepilngadīgā tiesības, un tādēļ tai paralēli tiek īstenoti izglītojoša un piespiedu rakstura pasākumi, ko attaisno nepilngadīgās personas situācija un nodarījuma smaguma pakāpe.

### **B. Par otro prejudiciālo jautājumu**

73. Ar otro un trešo prejudiciālo jautājumu iesniedzējtiesa jautā, kādas darbības konkrēti ir jāveic kompetentajai valsts iestādei, pamatojoties uz Direktīvas 2013/33 20. panta 5. un 6. punktu, lai nodrošinātu cilvēka cienīgu dzīves līmeni nepilngadīgajam bez pavadības, kurš uz laiku ir izslēgts no uzņemšanas centra.

74. Jo īpaši šī tiesa jautā Tiesai, vai a) šīs direktīvas 20. panta 5. punktā minētais pienākums ir izpildīts, ja kompetentā valsts iestāde pievieno lēmumam par izslēgšanu no izmitināšanas centra sarakstu ar uzņemšanas iestādēm bezpajumtniekiem, kurās pieteikuma iesniedzējs varētu vērsties, vai b) drīzāk ir nepieciešams, lai pirms šāda lēmuma pieņemšanas šī iestāde atrod alternatīvu izmitināšanas risinājumu.

75. Atbilde uz šo jautājumu izriet no Direktīvas 2013/33 20. panta 6. punkta, saskaņā ar kuru “dalībvalstis nodrošina, lai uzņemšanas materiālos nosacījumus nepasliktina vai neatteic *līdz* lēmuma pieņemšanai saskaņā ar [minētā panta] 5. punktu”<sup>37</sup>, un tā ir saistoša, ņemot vērā šīs direktīvas vispārējo struktūru un mērķi.

76. Direktīvas 2013/33 20. panta 6. punkts galvenokārt ir procesuāls noteikums, kas ļauj pēc tam, kad uzņemšanas dalībvalsts ir piemērojusi sankciju, nodrošināt pieteikuma iesniedzēja nepārtrauktu un cieņpilnu aprūpi saskaņā ar šīs direktīvas 20. panta 5. punktā noteiktajām prasībām<sup>38</sup>.

77. Aprūpes nepārtrauktības princips izriet arī no minētās direktīvas 8. apsvēruma, kurā ir noteikts, ka tā “būtu jāpiemēro visos procedūru posmos un visu veidu procedūrās saistībā ar starptautiskās aizsardzības pieteikumiem, visās tajās vietās un iestādēs, kur uzņem pieteikuma iesniedzējus, un tīkmēr, kamēr vien viņiem ir atļauts palikt dalībvalstu teritorijā kā pieteikuma iesniedzējiem”.

78. Šī principa mērķis ir ne tikai nodrošināt pieteikuma iesniedzēja pamattiesību ievērošanu, bet arī nodrošināt Direktīvas 2013/33 lietderīgo iedarbību. Kā es norādīju iepriekš, pieteikuma iesniedzēja tiesībām un viņam noteiktajiem pienākumiem saskaņā ar Direktīvu 2011/95 un Direktīvu 2013/32 nebūtu faktiskas iedarbības, ja papildus tiem netiktu nepārtraukti apmierinātas viņa pamatvajadzības – pat ļoti īsu laikposmu, jo īpaši tad, ja pieteikuma iesniedzējs ir nepilngadīgais bez pavadības.

<sup>37</sup> Mans izcēlums.

<sup>38</sup> Šajā ziņā skat. ECT spriedumu, 2011. gada 21. janvāris, M.S.S. pret Beļģiju un Grieķiju (CE:ECHR:2011:0121JUD003069609, 252.–263. punkts), kurā Eiropas Cilvēktiesību tiesa nolēma, ka patvēruma meklētāja situācija, kurš “mēnešiem ilgi dzīvojis uz ielas bez līdzekļiem, bez piekļuves labierīcībām un bez kādām iespējām nodrošināt savas pamatvajadzības”, ir sasniegusi nopietnības līmeni, kāds ir paredzēts ECPAK 3. pantā. Skat. arī ECT, 2009. gada 18. jūnijs, *Budina* pret Krieviju (CE:ECHR:2009:0618DEC004560305).



79. Tiesa jau ir noteikusi šo principu 2014. gada 27. februāra spriedumā *Saciri* u.c.<sup>39</sup> par Direktīvas 2003/9/EK<sup>40</sup> 13. panta interpretāciju. Tā nolēma, ka, “ņemot vērā Direktīvas 2003/9 vispārējo struktūru un mērķi, kā arī ievērojot pamattiesības, it īpaši [Hartas] 1. pantā ietverto prasību, ka cilvēka cieņa ir jārespektē un jāaizsargā, nav pieļaujams, ka patvēruma meklētājam pēc patvēruma pieteikuma iesniegšanas tiek atņemta ar šo direktīvu paredzēto obligāto tiesību aizsardzība, *kaut arī uz pagaidu laiku*”<sup>41</sup>.

80. Šis princips ir atrodams arī Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrā. Spriedumā lietā *Winterstein* u.c. pret Franciju<sup>42</sup>, kas attiecās uz klejotāju izraidīšanas procedūras likumību, minētā tiesa nolēma, ka iestādēm pirms izraidīšanas procedūras uzsākšanas ir jāņem vērā izraidīšanas sekas un pieteikuma iesniedzēju neaizsargātība.

81. Tādēļ Direktīvas 2013/33 20. panta 6. punkts nepieļauj nekādus pārtraukumus nepilngadīgā nepārtrauktajā aprūpē, jo tajā ir noteikts, ka nepilngadīgajam nevar liegt šīs direktīvas 20. panta 5. punktā paredzētās garantijas, pat uz pavisam īsu laiku.

82. Šo prasību ievērošana nozīmē to, ka, pat pirms tiek pieņemts lēmums par uzņemšanas materiālo nosacījumu pasliktināšanu vai pirms tiek piemērota Direktīvas 2013/33 20. panta 4. punktā paredzētā sankcija, uzņemšanas dalībvalstij ir jānodrošina, ka pieteikuma iesniedzēja pamatvajadzības tiek apmierinātas tādā veidā, lai nodrošinātu viņa iztiku un cilvēka cienīgu dzīves līmeni, kas ir atbilstošs viņa veselībai, konkrēti ļaujot viņam atrast dzīvesvietu, iegūt pārtiku, apģērbties un, ja nepieciešams, ņemot vērā viņa īpašās vajadzības.

83. Saistībā ar nepilngadīgā bez pavadības izslēgšanu no uzņemšanas centra kompetentajai valsts iestādei pirms lēmuma par izslēgšanu pieņemšanas ir jāvēršas atbalsta dienestos un/vai tiesu iestādēs, kas atbild par bērnu aizsardzību, lai tās varētu ievietot nepilngadīgo tādā struktūrā, kas atbilst viņa vajadzībām, un, ja to pamato fakti un nepilngadīgās personas situācija, uzdot sniegt palīdzību.

84. Tāpēc nepietiek ar to, kā ierosina *Fedasil*, ka lēmumam par izslēgšanu tiek pievienots saraksts ar uzņemšanas iestādēm bezpajumtniekiem, kurās var vērsties nepilngadīgais bez pavadības vai viņa pārstāvis.

85. Šādā procedūrā netiek pienācīgi ņemta vērā bērna interešu prioritāte. Tā draud izraisīt pārtraukumu nepilngadīgā aprūpes nepārtrauktībā, kā tas redzams konkrētajā gadījumā. Gaidīt, ka pēdējais minētais atradīs dzīvesvietu, pamatojoties uz uzņemšanas vietu sarakstu, pat ar sava aizbildņa palīdzību, ir riskanti, jo, lai arī izmitināšanas iespējas pastāv, tām vēl jābūt pieejamām un pielāgotām nepilngadīgā bez pavadības situācijai. Uzņemšanas iestādes bezpajumtniekiem neļauj nodrošināt, ka šo nepilngadīgo izmitinās, pabaros un apģērbis visu viņa izslēgšanas laiku, un neļauj arī apmierināt viņa īpašās vajadzības, kas izriet no viņa vecuma, statusa un situācijas<sup>43</sup>.

86. Interpretācijā, ko *Fedasil* atbalstīja iesniedzējtiesā, nav ņemta vērā situācija saistībā ar nestabilitāti, neaizsargātību un nenodrošinātību, kādā nepilngadīgais bez pavadības var atrasties, un tā negarantē viņa tiesību, kas viņam ir saskaņā ar Direktīvu 2013/33 un Hartu, ievērošanu.

39 C-79/13, EU:C:2014:103.

40 Padomes Direktīva (2003. gada 27. janvāris), ar ko nosaka obligātos standartus patvēruma meklētāju uzņemšanai (OV 2003, L 31, 18. lpp.).

41 Spriedums, 2014. gada 27. februāris, *Saciri* u.c. (C-79/13, EU:C:2014:103, 35. punkts un tajā minētā judikatūra), mans izcēlums.

42 ECT spriedums, 2013. gada 17. oktobris (CE:ECHR:2013:1017JUD002701307, 161. punkts).

43 Kā izriet no Uzņemšanas likuma 18. panta, uzturēšanās ārkārtas uzņemšanas struktūrā nedrīkst pārsniegt desmit dienas, un tajā tiek apmierinātas uzņemšanas saņēmēja pamatvajadzības. Tās ietver visu nepieciešamo palīdzību, konkrēti, pārtiku, mājokli, piekļuvi sanitārajām labierīcībām un medicīnisko atbalstu.

87. Ņemot vērā visus šos elementus, es uzskatu, ka gadījumā, ja nepilngadīgais bez pavadības nopietni pārkāpj izmitināšanas centra noteikumus vai izrāda īpaši vardarbīgu uzvedību, radot būtisku risku sabiedriskās kārtības ievērošanai šajā centrā vai šī centra personāla vai citu iemītnieku drošībai, Direktīvas 2013/33 20. panta 5. un 6. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka kompetentajai valsts iestādei pirms lēmuma par izslēgšanu pieņemšanas ir jāvēršas atbalsta dienestos un/vai tiesu iestādēs, kas ir atbildīgas par bērnu aizsardzību, lai nodrošinātu, ka šis nepilngadīgais saņems nepārtrauktu aprūpi, kas būs pielāgota īpašajām vajadzībām, kuras izriet no viņa vecuma, statusa un situācijas.

## V. Secinājumi

88. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, es ierosinu Tiesai uz *arbeidshof te Brussel* (Briseles Darba lietu apelācijas tiesa, Beļģija) uzdotajiem jautājumiem atbildēt šādi:

Tādos apstākļos, kādi ir pamatlietā, kad nepilngadīgais bez pavadības ir veicis īpaši vardarbīgu nodarījumu, radot būtisku risku kārtības un drošības ievērošanai uzņemšanas struktūrā, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2013/33/ES (2013. gada 26. jūnijs), ar ko nosaka standartus starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšanai, 20. panta 4. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tam nav pretrunā valsts tiesību akti, ar kuriem tiek atļauta uzņemšanas materiālo nosacījumu atteikšana, ar nosacījumu, ka pirms šāda lēmuma pieņemšanas ir notikusi vēršanās atbalsta dienestos un/vai tiesu iestādēs, kas atbild par bērnu aizsardzību, lai nodrošinātu, ka šis nepilngadīgais saņems nepārtrauktu aprūpi, kas būs pielāgota īpašajām vajadzībām, kuras izriet no viņa vecuma, statusa un situācijas.